

Düşünceden Dile: Oruç Aruoba'da Metafor

Merve Güven

Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

merve.guven@deu.edu.tr

Özet

Metafor, dilin bir kavram veya durumu sembolik bir biçimde başka bir kavram veya durum ile ifade etme biçimi olarak tanımlanabilir. Düşünce sisteminin bir parçası olan metafor başta edebiyat olmak üzere sanatın birçok dalında kullanılmaktadır. Bu durumun özgün örneklerinden biri Türk düşünce dünyasının yaşayan önemli isimlerinden olan Oruç Aruoba'nın edebi çalışmalarında bulunmaktadır. Felsefe kitaplarının yanı sıra şiir ve şiirsel metinleri ile tanınan Aruoba çalışmalarında metaforlar kullanmakta ya da yeni metaforlar yaratmaktadır.

Bu çalışmada, Oruç Aruoba'nın şiirsel metinlerinin yer aldığı, Uzak (1995) ve Yakın (1997) adlı iki eserindeki metaforik anlatım değerlendirilmiştir. "Uzak" adlı eser "Tavşan Besleyene Kılavuz" ve "Özlem Çekene Kılavuz" adlı iki kitabın bir araya getirilmesinden, "Yakın" adlı eser ise "Ateş Yakana Kılavuz" ve "Kut Arayana Kılavuz" olmak üzere yine iki kitabın bir araya getirilmesinden oluşmaktadır. Bu iki eserin bölümleri çapraz bir örgü içinde – "Ateş Yakana Kılavuz" ve "Kut Arayana Kılavuz" ile "Tavşan Besleyene Kılavuz" ve "Özlem Çekene Kılavuz" olmak üzere - ikili ve dördü bir bütün olarak düşünüldüğünden her bölüm kendi içinde ve birbiriye öz-biçim uyumu taşımaktadır. Çalışmanın amacı Oruç Aruoba'nın metaforlarındaki doğal ve tinsel gerçekliği yazarın bireysel yaşantısı ve toplumsal yaşantı bağlamında değerlendirmektir. Çalışmanın sonuçları yazarı anlamaya yönelik bir girişim olup, literatüre yenilik kazandırması bakımından önemlidir. Sonuç olarak, Oruç Aruoba şiirsel metinlerinde metaforlar yaratırken; anlamı genişletme, ayrıntılandırma, sorgulama ve birleştirme yöntemlerinden yararlanmıştır. Aruoba'nın metaforları düşünce ve bilgi ile duygu arasında bir köprü oluştururken, içerisinde hem ulusal hem evrensel olarak çok boyutlu anlamlar barındırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Metafor, Aruoba, şiir.

From Thought To Language: Metaphors in Oruc Aruoba

Abstract

Metaphor can be defined as symbolically expressing a concept or a situation with another concept or situation. Metaphor, which is a crucial part of our thinking process, has been widely used in many fields of art primarily literature. Some of the unique metaphors are found in Aruoba's poetry, one of the leading figures in Turkish literature. Aruoba, known for his philosophy books as well as his poetry and verses, utilizes metaphors intensively and create new metaphors. This study tackles the metaphorical descriptions in his two works : Uzak-Faraway (1995) and

Yakın-Near (1997) . His work "Faraway" comprises two books : "Tavşan Besleyene Kılavuz" and "Özlem Çekene Kılavuz" and his latter work is a compilation of two books : "Ateş Yakana Kılavuz" and "Kut Arayana Kılavuz". However, when thought separately, each book is a whole in itself and also complements the others. The purpose of the study is to interpret the spiritual and natural characteristics of Aruoba's poetry in relation with his private and social life. The results of this study are significant not only to understand the poet but also his literariness. Therefore, Aruoba creates metaphors in his poems and employs the techniques of expansion, elaboration, questioning and synthesis. Aruoba's metaphors forms a bridge between knowledge and emotions by encompassing both national and transnational meanings.

Keywords: Metaphor, Aruoba, poetry

Giriş

Metafor sözcüğü Eski Yunanca'da bulunan meta (üzeri-ne) ve phrein (taşımak) sözcüklerinden gelmekte ve bir "şey" in bazı yönlerinin başka "şey" e taşındığı ya da transfer edildiği zihinsel-dilbilimsel süreçleri ifade etmektedir. Bu süreçlerin sonucunda, "ikinci şey" den sanki "ilk şey" miş gibi bahsedilmesi söz konusu olmaktadır. (Cebeci,2013:10). Metafor özel bir üst dil kurgulamak olup, özellikle soyut durumları ya da anlatılması güç duygu durumlarını anlatmaya çalışırken kullanılmaktadır.

Bu bağlamda tarihsel kökeni Plato ve Aristo' ya kadar uzanan metafor kavramının ortaya çıkışı şiirin felsefe tartışmalarına konu olmasıyla başlamaktadır. Platon metaforu Mimesis bağlamında ele alırken, metaforu ve türevlerini yanıltıcı dolayısıyla zararlı yapılar olarak değerlendirmektedir (Brittan,2003:7-8). Platon'un öğrencisi olan Aristo ise şiirin yarattığı yanılsamayı kabul etmekle birlikte bu yanılsamanın iyi bir şey olabileceği düşüncesiyle Plato'dan ayrılmaktadır. Aristo'ya göre şiir sanatında Katharsis yoluyla duygusal arınma gerçekleşmekte ve metaforlar yardımı ile yeni fikirler ortaya çıkmaktadır. Yani Aristo Platon'dan farklı olarak metaforun faydalı bir şey olduğu kanısındadır.

Aristo'ya göre şiir metafora dayanır (Hawks,1980: 9-10). Geleneksel metafor incelemesi daha çok şiir ve edebiyat üzerinden yapılırken; metafor tipik olarak sadece kelimelerin bir özelliği olarak değerlendirilmektedir. 18. Yüzyılın sonlarına doğru ise Vico, Kant, Rousseau, Herder gibi felsefeciler tarafından metafor kavramına daha öznelci yaklaşılarak onun algı ile ilişkisi açıklanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda Aristo'nun metaforu kategorize etmesi ve "vazgeçilibilir bir unsur" olarak değerlendirilmesine karşı bir tavır ortaya konulmuştur. "Romantik çağın anlayışına göre, metafor, dille bütün olarak organik ilişki içindedir ve insan imgeleminin ifadesine yönelik hayati bir işlev taşımaktadır" (Cebeci, 2013:33).

20.yy'a gelindiğinde ise -bilimsel alanda yaşanan gelişmeler doğrultusunda- edebiyat ve sanat alanlarında kullanılan kavramların bilimsel temelde incelenmesi söz konusu olduğundan metafor kavramına daha sistematik ve kapsayıcı yeni yaklaşımlar geliştirilmiştir. Kant insan zihninin işleyişi üzerinden metafor kavramını değerlendirerek metaforu, sentez ve şema kavramları üzerinden değerlendirmektedir. Cassiirer Kant'ın bu

değerlendirmesine insan algısının ve deneyiminin anlamını ifade eden sembolik unsuru da eklemektedir.

Bununla birlikte Lakoff ve Johnson'ın ortaya koyduğu "Metaphors We with Live by" (1980) isimli eserde metaforun sadece şiirsel bir düş gücü ya da gündelik dilde kullanılmayan bir kavram olup olmadığı tartışılmıştır. Lakoff ve Johnson'dan yola çıkarak geliştirilen "Çağdaş Metafor Teorisi" metaforu sadece dilde değil düşünme ve eylemde kullanılan bilişsel bir sistem olarak değerlendirmektedir. Metaforlar düşünce sistemi tarafından otomatik olarak tecrübe edilmekte, dil ve davranışlara etki etmektedir. "Metafor, dile olduğu kadar düşünceye de yönelen ve insanın zihinsel faaliyetinin temelini oluşturan yapılardan biridir. Bu nedenle yalnızca edebiyat/sanat alanıyla sınırlı değildir" (Cebeci,2013:7). Hatta metafor; bir kinaye, bir edebi tatlandırıcı ve şiirsel dışavurumda birincil aygıt olmaktan daha çok belki de kavrayışın kendisidir (Bayram, 1999). Çağdaş metafor teorisinin temel argümanlarından hareketle bu çalışmada, Oruç Aruoba'nın şiirsel metinlerindeki yaratımlar incelenmeye çalışılmıştır.

Yöntem

Çalışmada Oruç Aruoba'nın şiirsel metinlerinin yer aldığı, Uzak (1995) ve Yakın (1997) adlı iki eserindeki metaforik anlatım değerlendirilmiş ve karşılaştırılmıştır. "Uzak" adlı eser "Tavşan Besleyene Kılavuz" ve "Özlem Çekene Kılavuz" adlı iki kitabın bir araya getirilmesinden , "Yakın" adlı eser ise "Ateş Yakana Kılavuz" ve "Kut Arayana Kılavuz" olmak üzere yine iki kitabın bir araya getirilmesinden oluşmaktadır. Bu iki eserin bölümleri çapraz bir örgü içinde - "Ateş Yakana Kılavuz" ve "Kut Arayana Kılavuz" ile "Tavşan Besleyene Kılavuz" ve "Özlem Çekene Kılavuz" olmak üzere - ikili ve dördü bir bütün olarak değerlendirilmiştir.

Black'e göre (1995) bir tümceye metafor örneği diyebilmek, anlamıyla ilgili bir şey söylemektir. Metafor sözdizimine (syntax) ait değil, anlambilime (semantics) ait bir terim olarak değerlendirilmelidir (Jahonson, 1981). Bu nedenle metaforlar değerlendirilirken benzetme sanatının sentaks ve gramer biçimlerinden çok semantik yapısı tartışılmıştır.

Oruç Aruoba ve Metafor

14 Temmuz 1948'de Karamürsel'de doğan Oruç Aruoba Türk düşünce dünyasının önemli ve özgün isimlerinden biridir. Oruç Aruoba'yı mesleki anlamda değerlendirirken; akademisyen, psikolog, filozof, şair, çevirmen, radyo programcısı gibi farklı tanımlamalara yönelmekteyiz. Bu farklı tanımların temel nedeni Aruoba'nın eğitim hayatındaki disiplinler arası geçişlerin daha sonra ortaya koyduğu entellektüel ürünlerde çeşitlenerek var olmasıdır. Aruoba Ortaöğrenimini Ankara TED Koleji'nde bitirdikten sonra Hacettepe Üniversitesi Psikoloji bölümünde lisans ve yüksek lisans öğrenimini tamamlayarak aynı üniversitede felsefe bilim uzmanı oldu. 1972 ve 1983 yılları arasında bir yandan öğretim üyesi olarak görev yapan yazar diğer yandan felsefe bölümünde doktorasını tamamladı. Aruoba 1976 yılında bir yıl süre ile Almanya'daki Tübingen Üniversitesi'nde felsefe semineri üyeliği yaptı. Daha sonra 1981 yılında Yeni Zelanda'daki Victoria Üniversitesi'nde konuk öğretim üyeliğinde bulundu. 1983 yılında akademisyen olarak çalışmayı bırakıp üniversiteyle ilişkisini kesti. Bu dönemde İstanbul'a yerleşti ve çeşitli basın organlarında yayın yönetmenliği, yayın kurulu üyeliği ve yayın danışmanlığı yaptı. Hume, Nietzsche, Kant, Wittgenstein, Rilke, Von Hentig, Celan ve Başo'dan çevirileri vardır. Aruoba, Wittgenstein'in eserlerini Türkçe'ye ilk çeviren kişi olarak da

bilinmektedir. Bir dönem Açık Radyo'da Filozof Dedikoduları isimli programı da hazırlayıp sunan Aruoba, kariyerine yazar ve çevirmen olarak devam etmiştir (http://www.alintidir.com/yazar/oruc_aruoba). Çalışma kapsamında Oruç Aruoba, "yazar" olarak tanımlanmaktadır. -Bu tanım Aruoba'nın yaşantısı dikkate alındığında eksik kalmakla birlikte diğer yönleriyle ilişkilendirilebilecek en kapsayıcı tanım olarak görüldüğünden seçilmiştir.-

Oruç Aruoba'nın şiirsel metinlerinde yer alan metaforları değerlendirirken; yazarın şiir-felsefe ilişkisine yaklaşımından söz etmek gerekmektedir. "Şiir felsefe için, tek ayrıcalıklı sanattır " (Özkan,2010:72). diyen Aruoba bu ilişkiyi "de ki işte" adlı kitabında şöyle açıklamaktadır:

"Felsefe ile şiir arasındaki ilişkilere gelmek zorunda kalıyoruz hep – önemli bir ilk fark şu: Felsefe ile şiirin ilişkileri üzerine şiir yazılamaz, oysa felsefe yapılabilir- işte: şiir yazılır; felsefe yapılır.

Şiirin yapılması, zaten yazılmasıdır – oysa felsefe, ' önce' yapılır, 'sonra' (olabilirse) yazılır. Ortaklık, ikisinin de (önce) yaşanması – çünkü şu da doğru: şiir yazılma (yani yapılma) anında zaten/ hala yaşanmaktadır - - yazılması, zaten, yaşanmasıdır -; oysa felsefe, yapılması sırasında belki/ hala yaşanmaktadır, ama yazıldığında, artık yaşanmamaktadır"(Aruoba,2011: 114).

Bununla birlikte - "Uzak" (1995) ve "Yakın" (1997) adlı kitaplarda; yazar, metaforları kurgularken; kullandığı kavramları Herakleitos, Nietzsche, Epiktetos, Bachmann, Heidegger, Camus, Kuçuradi, Spinoza, Wittgenstein... gibi felsefecilerden alıntılar yaparak açıklama yoluna gitmektedir. Böylelikle okuyucu metnin şiirsel yönünden estetik haz alırken, kavramlar hakkında bir düşünme ve bilgilenme sürecine girmektedir. Dolayısıyla Aruoba bu iki kitabında hem gerçeklik, hem de gerçeklik dışı bırakılarak ele alınan kavramların nasıl ve hangi süreçlerden geçerek oluştuğunu açıklamaktadır.

Aruoba'nın eğretileme dizisi "Uzak" adlı eserin "Tavşan Besleyene Klavuz " bölümü ile başlamaktadır."Tavşan" ve "Tavşan Besleyen" arasındaki ilişkinin incelendiği bu bölüm Aruoba'nın yaşamının küçük bir kesitinde gözlemlendiği durumlardan yola çıkmaktadır. Yazar bir röportajında bu süreci şöyle anlatmaktadır:

"... Birgün , geri çeviremeyeceğim birisi, bana bir tavşan yavrusu armağan etti – hem de iki kez: birincisi ilk günün sabahına ölü çıkınca, ikincisini getirdi. Ben de "tavşan beslemeye" başladım. Ama ne yapmam gerektiğini bilemiyordum.-örneğin, ne versem hemen büyük bir hızla yiyip bitiriyordu: bu yararlı mıydı; neyi ne zaman ne kadar yedirmeliydim?... Gidip Eminönü'ndeki "pet" dükkanlarına sordum, "Tavşan Besleyene Klavuz" gibi bir şey var mı, diye; "Yok" dediler. Dönüş vapurunda, kafamdan geçen çeşitli düşünceler (... "havuç sever"... "güney balkonu"... "tahta kutular içinde"... "günde bir tane verebilirim"...gibi) arasından, " Tavşan besleyen havuç da yetiştirmelidir," tümcesi çıktı. Bu hoşuma gitti; bir de eğretilebileceğim bir alan açtı; sonradan 'aynı minval üzere' yazdığım tümcelerle bütünlendiğim kitabın ilk tümcesi oldu – tavşanımı, artık baş edemediğim bir hale gelince, götürüp profesyonel yetiştirici olan birilerine verip bırakmak zorunda kaldıktan sonra, bütünlendi, yayımlandı." (Özkan,2010: 70)

Kuhn ve Blumenthal (1996)'a göre; soyut kavramları anlamlandırmanın sıklıkla uzamsal metaforlar yoluyla gerçekleşmektedir. Bu nedenle içinde yaşadığımız mekanlar,

etrafımızdaki canlılar metafor oluşturmada bize kaynak oluşturmaktadır. Buradan yola çıkarak metinde, Tavşan; koruma altına alınan, sorumluluğu üstlenilen bakıma muhtaç ya da birlikte yaşanan bir ev arkadaşı, Tavşan besleyen ise; birinin ya da bir şeyin sorumluluğunu almış, onunla birlikte yaşamaya çabalayan bir ev sahibi konumundadır diyebiliriz. Örneğin; “Tavşan besleyen, havuç da yetiştirilmelidir” (Aruoba, 2012a:14) cümlesi nesnel bir gerçeklik taşımasına rağmen, “sorumluluk alan, sorumluluğunu aldığı kişinin/şeyin temel gereksinimlerine sahip olmalıdır” şeklinde de yorumlanabilmektedir. Bunun yanı sıra sorumluluk alan kişi ile sorumluluğu alınan kişi/nesne arasındaki ilişki genellenebilen bir zeminde bulunmaktadır.

“Uzak”ın ikinci bölümünü ise özlem çekenin ruhsal durumunu betimleyen önermelerde bulunan “Özlem Çekene Kılavuz” dur. Bu bölüm bir istek ya da duygu durumu üzerine kurulu eğretilmelerden oluşmaktadır. Bu nedenle “Tavşan Besleyene Klavuz” bölümündekinden farklı olarak “Özlem Çekene Klavuz” aynı zamanda ampirik olma özelliği taşımamaktadır. Bu bölümde yazar, kimi zaman birkaç metaforu bir araya getirerek kimi zaman ise metaforu felsefi kavramlarla açıklama yoluna giderek birleştirme-ayırıştırma ve anlamı geliştirme yöntemlerine başvurmuştur. Uzak adlı eserden bir bölüm ile bu durumu örneklendirelim;

“Özlem, nasıl, “burada”, ‘daha önce’ bilinmiş özmekse – yani, şimdi “burada” olmayı görmekse; belki, özleyen, özleneni, çok daha ‘önce’ de görmüştür – belki, “gelmeyeceğini bildiğini”...

“ Beklemek” ile “gelmek” arasındaki ilişki, “özlemek” ile “gitmek” arasındaki ilişkiyle bağlantılandırılabilir- bu karşılaştırmaya da, bir yanından “daha , öteki yanından “artık” belirlemeleri katılabilir:-

Felsefenin kendi bilinci içinde ve daha tarihteki ilk biçimlerinde bile , bir şeye (“bilgelik”) sahip olmadan; hatta, hiçbir zaman ulaşamayacağını bilerek, onu “ sevmek” anlamını içermesi şaşırtıcıdır – bu, herhalde, felsefenin zaman ile ve insan etkinlikleri ile ilişkileri içinde düşünülmelidir.” (Aruoba, 2012b:38)

“Özlem Çekene Klavuz” bölümünde yazar bir metaforu başka bir metafor kullanarak açıklama yoluna gitmektedir. Kitabın belirli yerlerinde ise kurduğu metaforları yukarıda olduğu gibi felsefe ile ilişkilendirmektedir. Bu anlamda Aruoba’nın metinlerinde felsefe ve metafor ilişkisi dikkat çekmektedir. Yazar “de ki işte” adlı kitabında felsefe ve metafor kavramları arasındaki ilişkiden şu şekilde bahsetmektedir:

“Bütün felsefe kavramları, temelde, eğretilerdir.

Felsefe dile gelişini eğretilmek zorundadır- bu da özel bir dönüştürme gerektirir. – Felsefenin kavramları, “genel”, “evrensel”; önermeleri “apodiktik”, “diskursiv”, falan değildir – özel türden benzetmelerdir hepsi.

Felsefenin konusu, çünkü, dolaysız bir dile gelmeye elvermez: felsefe önermeleri, sözcük anlamlarında alınınca, saçma olmaktan kurtulamazlar.

Her felsefe önermesi, anlamını ve doğruluğunu, dolaylanınca gösterir ancak; çünkü, kendisi zaten dolaylanarak dile getirilmiştir.

Felsefenin yolu dolambaçlıdır – yapılmasının yolu da, yazılmasının yolu da, anlaşılmasının yolu da – işte: kişinin kendisi kadar karmaşık, dolayısıyla bir o kadar dolambaçlı...” (Aruoba, 2011: 110).

Bu bağlamda ele alınan diğer çalışma olan “Yakın” felsefe ve metafor ilişkisi açısından benzer özelliklere sahiptir. “Yakın” “Ateş Yakana Kılavuz” ve “Kut Arayana Kılavuz” bölümlerinden oluşmaktadır. “Ateş Yakana Kılavuz” Aruoba’nın Heraklitos’tan yaptığı alıntılama ile başlamaktadır; “Bu evren, bütün şeyler için aynı, ne tanrılardan ne insanlardan biri yaptı onu; hep vardı, var, olacak, bengi yaşayan bir ateş, ölçüyle harlayan, ölçüyle sönen”(Diels3/ Fairbanks: 20 akrotan Aruoba, 2012a:15). Aruoba burada okuyucuya Heraklitos’tan yola çıkarak, “evren sönmeyecek bir ateştir.” metaforunu sunmaktadır. Yazar, metin boyunca geçmişten günümüze değin ateş konusunda ifade edilmiş felsefi değerlendirmelere yer vermektedir.

Bunun yanı sıra metin incelendiğinde, yazarın ateşin yanma olayını titizlikle gözlemlediği ve. metaforları kurgulanırken bu gözlemlerden yararlandığı söylenebilir. Metin boyunca “Ateş” ve “Ateş Yakan” dinamik bir ilişki içindedir. Bu ilişki gerçek hayattaki ilişkilere taşındığında metnin metaforik anlamı daha iyi anlaşılabilir.

“Herşeyden önce unutmaman gereken,
ateşinin hiçbirzaman tek bir düzeyde yanmadığıdır:
ateşin, ya harlama içinde ya da sönmeye içindedir –
ya yükseliş, ya iniş...”(Aruoba,2012a:22).

Metnin dördüncü bölümünde yer alan bu bölümde metaforik olarak gönderme yaptığı ilişkinin dinamizmi aynı zamanda ateşin yanma olayının bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Başka bir örnek olarak gösterebileceğimiz onbirinci bölümde ise yine okuyucuya öğütler verirken yine ateşin yanma olayına dayalı gözlemlerini metaforik bir anlatımla ortaya koymaktadır;

Ateşini yakmağa başlarken, çıra parçalarını çok dikkatli kullanmalısın: fazla koyarsan, ya gereksizce büyük alevler elde edersin, ya da yanamayan çıra parçalarındaki reçinenin tütmesine yol açarsın; az koyarsan, hem kalın odunları tutuşturacak kadar alevin olmaz, hem de, yanamayan odunlar tütmeğe başlarlar – tam ölçüsünü, tam yerini, tam zamanını bulmalısın, ateşini yakmaya başlarken (Aruoba,2012a:22).

Yakın’ın ikinci bölümü olan “Kut Arayana Klavuz”da yazar, “Kut” kavramı üzerine çeşitli önermelerde bulunmaktadır. Bu önermelerde “Kut” düz anlamı dışında kutsal olan her türlü nesneye kişiye, inanca, inançsızlığa, hatta var oluşun kendisine yönelik bir metafor olarak değerlendirilebilir. Felsefe ile kurduğu ilişki ve bir metaforu başka bir metafor kullanarak açıklaması ile bu bölüm “Uzak” kitabındaki “Özlem Çekene Klavuz” bölümü ile benzerlikler göstermektedir. Aralarındaki temel fark ise “Özlem Çekene Klavuzda” yazar bir kişiye/nesneye duyulan beşeri hisleri metaforlar yoluyla sorgularken; Kut Arayana Klavuzda yazar töze karşı hissedilen ilahi hisleri sorgulamaktadır. Bu bölümün en önemli özelliklerinden biri de Kut kavramını her iki kitabın temel konusu olan uzak ve yakın diyalektiği ile ilişkilendirmesidir.

“Kut, uzaktan seyrederek, kendine yakın bulduğundur – senden uzakta gibiyken,

Sana yakın gibi gelen:-

Kut uzaktayken yakının; yakındayken uzağındır-

Kut: Uzak/yakın;yakın/uzak”

Yazar dördüncü bölümde Heidegger’in çeşitli yerlerde “uzak” ve “yakın” kavramlarıyla (yalnızca da sözcük düzeyinde değil) kurduğu denklemlerin, başlıbaşına bir çözümleme konusu olabileceğini belirtirken Heidegger’den şu cümleyi aktarır;“Varoluş, özü gereği, uzak-sızlaştıdır; kendi olduğu varolan olarak, her varolanın, yakında karşılaşmasını sağlar.” (Aruoba, 2012a:69). Takip eden beşinci bölümde ise “Kut” bağlamında yakın-uzak ilişkisine dair şu önermede bulunur;

“Kut, en yakını en uzağında duyumsamana yol açandır:

Uzaklardan gelerek sana yakın gelen-

En yakının olan en uzak...” (Aruoba, 2012a:70).

Bu bölümün dipnot kısmında ise yazar “Kut” un bir yorumu olarak değerlendirdiği Tanrı inancını uzak-yakın diyalektiği içinde ele almaktadır. Burada Aruoba karşısındaki okura seslenerek onu da metin içindeki sorgulamalara davet etmektedir;

Ey Kut Arayan; buraya kadar söylenenlerden ne anladın, bilmiyorum; ama, bil ki, burada; bu, farklı şeyler söylemeğe çalışıyormuş gibi görünen tümcelerde, hep o aynı tek şey söylenmeğe çalışılıyor – ve, söylenemiyor...

Hem – bir ‘klavuz’a gereksinim duymayan nereden çıktı ki?-

Niye okuyorsun ki bu kitabı?! (Aruoba,2012a:84).

Yazarın okuyucuya yönelik bu tavrına diğer üç metinde de rastlamaktayız. Aruoba kimi zaman, “tavşan besleyenin durumu da zordur!” (Aruoba:2012b:29) okuyucuyu teselli eder, kimi zaman ona “Ey özlem çeken yalnızlığını besle...” (Aruoba, 2012b:78) nasihat verir. kimi zaman ona soru sorar “Ne dersin, Özlem Çeken?” (Aruoba,2012b:108) ya da onunla dertleşir “Ey özlem çeken – anlıyorsun: sonuna geliyor, bu kitap...” (Aruoba, 2012b:129). Yazarın özne nesne ilişkisi bağlamında kurduğu bu ilişki aynı zamanda okuyucuyu içine alan bir alımlama estetiği yaratmaktadır.

Sonuç

Geçmişten günümüze değin felsefe ve edebiyat birbirini besleyen iki alan olagelmıştır. Edebiyat ve felsefe alanlarındaki bu ilişki ile birlikte her iki alanda etkin olan ortak kavramlar gelişmiştir. Felsefe ve edebiyat alanlarının ortak kavramlarından biri de “metafor” kavramıdır. Her ne kadar felsefe ve edebiyat disiplinlerinde farklı biçimde değerlendirilse de “Metafor” kavramı hem felsefenin hem edebiyatın ortak bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda ele alınan Oruç Aruoba’nın “Yakın” ve “Uzak” adlı eğretileme dizisi, hem şiirsel bir anlatı hem de felsefi metin olarak değerlendirilmiştir.

Yazar metaforu Hegel diyalektiğine benzer bir yöntem ile kurgulamaktadır. Buna göre kavram – örneğin kut ya da özlem kavramı- düşüncenin hareketini konu edinerek uzak yakın ilişkisinin doğuşunu ve birbirine bağlanışını araştırır. Bir kavramdan ötekine geçişi, karşıtlar arasındaki ilişkileri, “mutlak düşünce içindeki” halleriyle ele alınmaktadır.

Böylece, bir kavramdan yola çıkarak, diğerlerinin türetilmesi ve tümünün birbiriyle bağlantılı bir sistem oluşturması, çelişmenin hareket ettirici ilke olduğu bir bütünlük içinde gerçekleştirilir. Çelişki her türden varlığın ve hareketin kaynağıdır (Çubukçu,2008:23). Yakın ve uzak arasındaki anlamsal çelişki her iki kitabın alt bölümlerine kaynaklık ederken; kitaplardaki bölümler görünüşten öze; somuttan soyuta yapılandırılmıştır. Yazar kimi zaman anlamı geliştirerek, kimi zaman ayrıntılandırarak, felsefi anlamda sorgulayarak ya da birkaç metaforu bir araya getirerek metnini kurgulamıştır.

Sonuç olarak; bu çalışma Oruç Aruoba'nın; kitapları karşılaştırılarak, röportajları incelenerek ve metafor konusundaki yerli yabancı literatür taranarak oluşturulmuştur. Çalışma Türk düşünce dünyasının yaşayan önemli isimlerinden olan yazarı anlamaya yönelik bir çabadır. Ayrıca incelenen literatürde yazar hakkında yapılmış akademik bir çalışma olmadığı tespit edilmiştir –ilk elden röportajlar ve kitap alıntıları dışında- . Bu nedenle araştırmacıların yazar ile ilgili literatüre katkı sağlayacak çalışma yapması hem bu çalışmanın eksik bölümlerinin tamamlanması hem de yazar ile ilgili yeni okumalara olanak sağlaması açısından önemlidir.

Kaynakça

Aruoba,O., (2011). De ki işte. İstanbul: Metis Yayınları.

Aruoba,O., (2012a) Yakın. İstanbul: Metis Yayınları

Aruoba,O., (2012b) Uzak. İstanbul: Metis Yayınları

Bayram, S., (1999). Bilgisayar destekli öğretim teknolojileri.İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim.

Brittan,S.,(2003). Poetry, Symbol, And Allegory, Charlottesville:University of Virginia Press.

Cebeci, O., (2013). Metafor ve Dilin Yapısal Özellikleri, İstanbul: İthaki Yayınları.

Çubukçu, A.,(2008). Teoride ve Eylemde Diyalektik Materyalizm, İstanbul: Bilim ve Felsefe

Hawks, T., (1980) Metaphor, Londra:Methuen Press.

Senemoglu, N., (2004). Gelisim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya. Ankara: Gazi Kitabevi.

Lakoff, G., & Johnson, M.(1980). Metaphors we live by. Chicago: Chicago University Press.

Keranen, J. (2005). Using metaphors in computer science education- crosscultural aspects. http://cs.joensuu.fi/~jkerane/teksteja/metaphors_in_CSeducation_cross_cultural_aspects.pdf web adresinden 03 Mart 2007 tarihinde edinilmiştir.

Özkan, K. (2010) Oruç Aruoba Röportajı.<http://zaferyalcinpinar.com/aruobasoylesi.jpg> web adresinden 2 Ağustos 2014 tarihinde edinilmiştir.

http://www.alintidir.com/yazar/oruc_aruoba) web adresinden 15 Ağustos 2014 tarihinde edinilmiştir.